

دانشگاه تهران

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی

تحقیقی پیرامون تشریفات ترخیص کالا در گمرک

غرب تهران

پایان نامه فوق لیسانس

استاد راهنما: آقای دکتر هوشنگ کوکلان

هیئت داوران:

آقای دکتر ابوالفضل صادقیور - آقای دکتر منوچهر شجاعی

تهیه و تنظیم از مهدخت خالقی مقدم

دانشجوی فوق لیسانس رشته مدیریت

امور دولتی (گمرک) دانشکده علوم

اداری و مدیریت بازرگانی

تاریخ ۲۰۳۶/۳/۲۰۴

۱۱۴۸۲

۲۰۳۶/۳/۲۰۴

روزنامه در چله مهر

تصویب رسید

خوب

تاریخ رسیدگی

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه :

۱-۲

فصل اول

۱- بیان واحرازمشکل .

۳-۶

۲- ارائه فرضیه های درزمینه وجود مشکل و انتخاب فرضیه اهم .

۶-۷

۳- هدف بررسی .

۸

۴- جمع آوری اطلاعات در مورد فرضیه اهم (روش تحقیق)

۸-۹

۵- قلمرو تحقیق .

۹-۱۰

۶- طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات .

۱۱

۷- نمونه آماری .

۱۲

۸- موانع تحقیق (محدودیت ها) .

۱۲-۱۳

۹- تعاریف اصطلاحات خاص .

۱۴-۱۵

فصل دوم

۱- عقاید صاحب نظران

۱۶-۲۴

۲- تشریفات ترخیص کالا در سایر کشورها .

۲۵-۴۵

فصل سوم

۱- مختصری در مورد سازمان و وظایف گمرک .

۴۶-۴۸

۱۱۴۸۲

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۲- روش انجام کار فعلی .

الف : تشریفات ترخیص کالای تجارتي . ۴۹-۷۴

ب : ترسیم نمودار مراحل انجام کار . ۷۵-۸۷

۳- تشریفات ترخیص کالای مسافری . ۸۸-۹۳

۴- تشریفات ترخیص کالای دولتی . ۹۴

فصل چهارم

۱- ارائه طرح پیشنهادی .

الف : بررسی روش انجام کار پیشنهادی ۹۵-۱۰۷

ب : ترسیم نمودار مراحل انجام کار پیشنهادی . ۱۰۸-۱۲۰

فصل پنجم

خلاصه بررسی . پیشنهادها و نتیجه گیری . ۱۲۱-۱۳۰

ضمائم : ۱- اظهارنامه . ۱۳۱

۲- تخلصنامه . ۱۳۲

مادام که نوسازی و اداری و سازمانی برپایه های علمی و منطبق بر منطق به ویرانگری بوروکراسی سنتی نبردازد و مادام که نظامات اصولی جایگزین نظامات توادری غیر علمی نگردد . برنامه های پیشرفت و عمران اقتصادی واجتماعی از شتاب لازم برخوردار نخواهد شد .

دگرگونیهائی که در نهاد های اقتصادی واجتماعی پدید میآید یکم ضرورت — باید با تغییرات بنیانی در شالوده های اداری همگام وهم پایا باشد اما مشاهده میشود که در گیر و دار نبرد بانظام های کهنه گرچه پیکار با بنیادهای نابسامان اقتصادی واجتماعی با درجه ای از موفقیت قرین است اما پیکار در جهت تغییر در نهادی کهن سازمانی و اداری از نواختن سخت باطنی برخوردار میباشد . بی شبهه هرگونه تغییر و تحول در شالوده نظام های اداری مستلزم شناخت دقیق و عمقی مسائل ومشکلات اداری میباشد . سازگار کردن تشکیلات اداری با اتمال اقتصادی واجتماعی و تجدید نظر در روشهای انجام کار به منظور بهنگام کردن آنها و استفاده از شگرد ها و تکنیکهای نو که عواملی چون پدیدایش سازمان های بزرگ و جنبشهای نظیر انقلاب صنعتی و مدیریت علمی و علوم مدیریت در آن موثر بوده است منوط به یک سلسله بررسیهای منظم و سیستماتیک

علمی است . از آنجائیکه بررسی و وسائل و وظایف ویژه مدیریت و تکنیکها
و فنون گوناگون ابداع شده جهت انجام کار به منظور تامین اهداف
سازمانی با توجه به ضیق وقت و هزینه و تخصص و کمبود نیروی انسانی
برای محقق امکان پذیر نبوده است روش گردش اظہار نامه ها (تشریفات
توخین کالا) در گمرک غرب تهران را محقق بد لائی چند که زیـــــــــــــــــلا
ارائه داده خواهد شد مورد بررسی قرار داده تا با انجام این بررسی
شناسائی علمی از مسائل موجود بدست آید و بر اساس آن مـــــــــــــــــلاکـــــــــــــــــه
و الگوهای به منظور گردش اظہار نامه به نحو صحیح و با حداقل وقت
و حداکثر سرعت ارائه گردد .

فصل اول

"بیان واحراز مشکل"

توسعه روزافزون موسسات دولتی و گسترش نقش آنها در مسائل اجتماعی و اقتصادی لزوم اتخاذ تدابیر صحیح و علمی در زمینه روشهای انجام کار را بیش از هر زمان دیگر ایجاب میکند.

هنگامی که مقدار سازمانهای دولتی و فعالیتهای آنان محدود بود و ارتباط مردم با دستگاهها در موارد معین و مشخص صورت میگرفت و مراجعه و نیاز مردم به سازمانهای دولتی زیاد نبود مشکل زمان و مسئله هزینه و نحوه انجام کار آنچنانکه امروز مطرح است احساس نمیشد ولی سازمانها و موسسات دولتی به شکل گسترش یافته امروزی خود که تقبل تامین بسیاری از نیازهای جامعه را کرده و ذاتاً با افراد جامعه ارتباط دارند با مشکلاتی روبرو هستند که اصطلاحاً آنها را "کافد بازی" مینماییم.

این امر بصورت تشریفات طولانی انجام کار، ثبت، کنترل و امضاهای

مکرر متظاهر میگردد.

عدم آشنائی به روشهای گردش کار و اسناد از یک طرف و نبودن دستور

العملهای صحیح در این زمینه از طرف دیگر عواملی هستند که موجبات

کندی کار میگردد این مسئله در کلیه سازمانها اعم از دستگاههای

دولتی یا بخش خصوصی عمومیت داشته و بواسطه اهمیت آم مورد توجه

قرار گرفته است. از طرف دیگر کندی جریان کار تاثیر را کارائی کلیه عملیات

سازمان میگذارد.

" طرح مسئله "

یکی از مواردی که اینجانب عملاً " با آن روبرو هستم کندی نحوه ترخیص

کالا در گمرک می باشد که برای اثبات این موضوع .

۱- مصاحبه و گفتگویی با اکثر مراجعین و حق العمل کاران گمرک

بعمل آمد ۹۵٪ این افراد تشریفات ترخیص کالا را بونهایت طولانی

و وقت گیر دانسته که از طرفی باعث اتلاف وقت آنها و از طرف دیگر باعث

افزایش پرسنل و حجم کار اداری میگردد ولی متأسفانه چون شکایات

مربوط به نحوه ترخیص کالا اکثراً بصورت شفاهی میباشد بجهت آنکه نشان

دهنده میزان شکایات در چند سال اخیر باشد بدست نیامد تا روند آن

بررسی شود .

۲- بررسی نحوه کار در چند سال اخیر و حذف مراحل اضافی آن از-

مهمترین علتهای می باشد که نشان دهنده وجود تشریفات اضافی در امر ترخیصی

کالا میباشد از جمله تا ۳ سال قبل نحوه ترخیص کالا بطور مختصر بشرح

زیر بود .

۱- دفتر کل انبارها ← ۲- دایره فنی ← ۳- دفتر

کوتاژ ← ۴- ارزیاب ← ۵- کمک ارزیاب ← ۶- سر

ارزیاب ← ۷- صندوق ← ۸- پروانه ← ۹- رئیس-

سر ویس ارزیابی ————— ← ۱۰ - در خروج : که اکنون به صورت زیر درآمده است .

۱- دفتر کل انبارها ————— ← ۲ - دایره فنی ————— ← ۳ - صندوق

————— ← ۴ - پروانه ————— ← ۵ - دفتر کوتاه ————— ← ۶ - ارزیاب —————

۷- کارشناس ————— ← ۸- در خروج .

۳- به منظور اثبات کندی نحوه ترخیص کالا در ایران تشریفات ترخیص

کالا در گمرکخانه های چند کشور مورد مطالعه و بررسی قرارگرفت که در -

مقام مقایسه با نحوه ترخیص کالا در ایران بخوبی نشان دهنده وجود مراحل

اضافی در امر ترخیص کالا میباشد که شرح آن به تفصیل در فصل دوم خواهد

آمد .

"ارائه فرضیه :

باتوجه به مطالب یاد شده و اهمیت مسئله مشکلاتی چند در تحقق امر

گردش اظهار نامه ها با حداقل وقت و حداکثر کارائی وجود دارد . این

مشکلات و مسائل آنچنانکه در مشاهدات و مصاحبه های مقدماتی آشکار شده

است عبارتست از زیاد بودن مراحل انجام کار و اعمال روشهای پیچیده

و وقت گیر که خود یکی از عوامل طولانی شدن مدت زمان ترخیص کالا

میگردد .

باوقوف بالسنبه کافی درزمینه کم و کیف مشکل مطروحه و برائز مطالعه

و تجربه مقدماتی و پیش آهنگ تصور میروند چرائی امر را در عوامل

زیر بایستی جستجو نمود .

۱- وجود مراحل زائد و وقت گیر در امر گردش اظهار نامه ها

۲- بنودن ضابطه و تناسب منطقی بین حجم کار و تعداد کارکنان .

۳- نبودن تخصصی لازم یا کافی نبودن آموزش کارکنان .

۴- عدم تخصص مراجعین .

و با توجه به اینکه وجود مراحل زائد و وقت گیر مهمترین عامل طولانی

شدن تشریفات ترخیص کالا و عدم رضایت مراجعین میباشد محقق بر آن

شد که فرضیه ۱ را برتر شمرده و با بررسی وضع موجود به سنجش آنها

اقدام کرده و به کشف صحت یا سقم آن پردازد و در صورت تأیید پیوند

موقتی بایکدیگر به آن نظام بخشیده و با ارائه راه حل های مناسب

به ستیزه و پیکار با مشکل مطروحه برخاسته و با ارائه تسهیلات و سرعت

لازم را در امر گردش اظهار نامه ها در حداقل مدت پیشنهاد نماید .

"هدف بررسی"

در بررسی حاضر با توجه به مطالب پیش گفته اهداف زیر تعقیب میگردد

- ۱- شناسائی وکنکاش بیشتر و تاملتوی برای درك و شناخت دقیق تر مشکلات بیان شده و مفاهیم مرتبط با امر توخیصی کالا .
- ۲- محاسبه و اندازه گیری مدت زمان لازم برای طی نمودن کلیه مراحل بیک اظهارنامه .
- ۳- بهیود روشهای گردش بیک اظهارنامه از طریق ارائه روش مناسب .
- ۴- آزمون اینکه آیا فرضیه ها در زمینه ایجاد مشکلات صحیح است یا با واقعیت فاصله دارد در صورتیکه صحته فرضیه ها به اثبات رسد راه حلها جهت از بین بردن عوامل ایجاد مشکلات و در نتیجه خود مشکل ارائه داده خواهد شد .

روش تحقیق "جمع آوری اطلاعات"

برای انجام این بررسی از روشهای گوناگون تحقیق به شرح زیر استفاده شده است .

- ۱- مصاحبه : از آنجائیکه لازمه درك بسیاری از مشکلات و مسائل ...

ترخیص کالا کنکاش در نظریات مسئولان امور بوده است به منظور دست یابی به اطلاعات و شناخت موضوع و کم و کیف مشکلات و علل ایجاد مسائل با مسئولان امور و دوایر و روسای قسمتها و کارکنان هریک از قسمتها و حتی مراجعین مصاحبه بعمل آورده است.

۲- پرسش نامه : برای شناخت بیشتر سائل پرسش نامه بصورت

چگونگی روش گردش اظهارنامه تنظیم گردید .

۳- مراجعه به اسناد و مدارك و سوابق : بسیاری از آمار و اطلاعات

کمی از طریق اسناد و مدارك و دفاتر موجود در گرك ایران کسب شده است.

۴- کاربینی : در مورد روشهای انجام آروزمان مصروفه از طریق

کاربینی اقدام شده است .

۵- کتب و مجلات : به منظور دست یابی به اطلاعات و نظریه های

مرتبط با موضوع بررسی از کتب و مجلات داخلی و خارجی ، قوانین و آئین

نامه و دستورالعملهای مربوط استفاده شده است .

" قلمرو تحقیق "

نظر به اینکه تشریفات ترخیص کالا در کلیه گمرکات کشور با توجه به امکانات

محقق مدت زمان زیادی به طول می انجامید و نیز تشابه وظایف و کیفیت

فعالیت‌های موجود عدم ضرورت این امر را تاکید مینمود محقق بجسای

بررسی در همه گمرکات فقط به تشریح و چگونگی نحوه انجام کار در گمرک

غرب تهران پرداخته است .

” طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات ”

به منظور آنکه اطلاعات جمع آوری شده معنی دار و مفید باشد و در رد یا اثبات فرضیه هاموثر واقع گردد سعی بر آن شده که پس از کد گذاری و - تا حد امکان تبدیل اطلاعات کیفی به کمی اطلاعات جمع آوری شده در - جداولی که منطبق بر فرضیه های ارائه شده بود قرار گرفت.

پس از تنظیم و دسته بندی اطلاعات با استفاده از روشهای آماری و مقایسه اطلاعات بایکدیگر و عوامل خارجی (شناخت نظر صاحب نظران و - مراجعه به ماخذ علمی و تئوری موجود در این زمینه) سعی بر آن شده که کلیه اطلاعات جمع آوری شده و عوامل خارجی بایکدیگر تطبیق داده شود و با استفاده از روشهای آماری اطلاعات جمع آوری شده مورد تجزیه و تحلیل و تعبیر و تفسیر قرار گیرد و پس از رد یا اثبات فرضیه ارائه شده و تعیین مشکل مطروحه و نتایج حاصل از بررسی اقدام به ارائه پیشنهاداتی در زمینه مشکل مطروحه گردید.

نمونه آماری : گمرک غرب تهران

در این تحقیق گمرک غرب تهران بعنوان نمونه آماری انتخاب شده است و علت آنکه از این نظر بعنوان نمونه گویائی مورد بررسی قرار خواهد گرفت میتوان بصورت زیر خلاصه نمود .

وسعت انجام کار و میزان کار موجود در این گمرکخانه بهترین دلیل برگویا بودن این نمونه آماری میباشد زیرا در این گمرکخانه انواع کالاهای تجارتي، کالاهای دولتي و کالاهای غیر تجارتي و مسافري ترخيص ميگردد . از ظرفی میزان کار روزانه این گمرک نسبت به سایر گمرکخانه ها تقریباً زیاد و قابل تجزیه و تحلیل میباشد . (میزان اظمهات نامه های روزانه گمرک غرب تهران بطور متوسط ۲۵۰ فقره و حال آنکه اظمهات نامه های گمرک جنوب تهران بطور روزانه ۸۰ فقره ، گمرک شاه پسند ۶۰ فقره ، گمرک مهرآباد ۲۰۰ فقره میباشد) .

• مسوانسع تحقیق •

در اجرای این تحقیق زوایای تاریکی وجود دارد که محقق خود راناچار به روشنگری آنها میداند .

کوتاه بودن زمان بررسی ، کمبود نیروی انسانی کافی که لازمه هر